

двох років. Термін дії свідоцтва подовжується після підтвердження експертом своєї кваліфікації, про що у ньому ставиться відповідна позначка.

Актуальність розробки системи критеріїв добору, підготовки і супроводу діяльності експертів зумовлена концептуальним значенням єдності експерта та його діяльності. Результат роботи експерта визначається успішністю його професійної діяльності, а успішність результату діяльності залежить як від кваліфікації експерта, так і від його особистісних якостей, ступеня їх розвитку та управління ними.

Залежно від рівня підготовки експертів повинні використовуватися різні дидактичні підходи до процесу навчання.

Перший вид підготовки включає навчання у відповідному вузі, що здійснює освітні функції з метою отримання експертної спеціальності. Цей вид можна назвати стаціонарним, оскільки він включає безперервне навчання, перш за все, в очній формі. Стаціонарний вид навчання може включати також заочну форму, але для оволодіння експертною спеціальністю вона непродуктивна, тому що підготовка до цієї чи іншої спеціальності вимагає значної кількості практичних занять з оволодіння експертними методиками так званих навчальних експертиз під безпосереднім керівництвом викладача.

Другий вид підготовки можна назвати дистанційним, оскільки основним видом навчання є самостійне оволодіння теоретичними і методичними основами певною експертною спеціальністю та виконання практичних завдань. Такий вид підготовки фактично використовується в експертних установах при прийомі на роботу осіб, які не мають експертної спеціальності. Але, на відміну від загальноприйнятого дистанційного навчання, що практикується в ряді вузів нашої країни, при підготовці до експертної спеціальності, практичні заняття, щоб бути продуктивними, повинні виконуватися під керівництвом експерта-наставника, який повинен контролювати теоретичну підготовку, відповідну навчальній програмі.

Дистанційне навчання включає такі види дидактичних одиниць, які забезпечують освоєння теоретичного курсу з відповідною атестацією шляхом використання тестування, а також самостійного виконання практичних завдань з подальшою їх перевіркою в державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі, де потім той, якого навчають буде отримувати відповідний документ на право самостійного виконання судових експертиз. Цей вид підготовки включає також короткочасне стажування перед здачею іспиту. Особливістю такої підготовки, що здійснюється в стаціонарних умовах в ході стажувань, на наш погляд, має бути виконання ускладнених завдань та розбір експертних ситуацій.

Таким чином, можна зазначити, що система підготовки і навчання судових експертів – одна з найважливіших складових техніко-криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності. Від ступеня компетентності суб'єктів застосування спеціальних знань багато в чому залежить її ефективність в цілому.

Список використаних джерел:

1. Про судову експертизу : закон України від 25.02.1994 № 4038–XII (зі змінами та допов.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 21.02.2019).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651–VI. Ст. 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

УДК 343.98

*Бордакова І. І., головний судовий експерт Сумського НДЕКЦ
МВС України,
e-mail: bordachok.2011@ukr.net*

ЕКСПЕРТНА ДИДАКТИКА – ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Враховуючи потужний розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій, процеси навчання потребують постійного вдосконалення та конструктивних змін. Процес навчання розглядається як цілеспрямована двостороння взаємодія вчителя та учнів, спрямована на оволодіння останніми знаннями, вміннями, навичками.

Дидактика вивчає змістову і процесуальну сторони навчання в їх єдності: науково обґрунтовує його зміст, методи та організаційні форми, умови реалізації, особливі перетворення

та поліпшення практики, шукає способи його вдосконалення, розробляє нові навчальні системи і технології.

Дидактичні знання допомагають знайти відповідь на найважливіші питання будь-якої системи освіти: для чого, кого і як навчати. Дидактика як наука описує існуючі системи навчання, досліджує навчальний процес з метою його вдосконалення, розвиває нові ідеї, впливає на педагогічний процес. Отже, це теоретична і нормативно-прикладна наука, яка в свою чергу розглядає змістову і процесуальну сторони навчання в їх єдності. Наприклад, знання вивчаються не ізольовано, не самі по собі, а разом з методами їх передачі і засвоєння їх на практиці.

Одним із завдань дидактики є перетворення та удосконалення практики. Вона розробляє більш досконалу організацію процесу навчання, нові навчальні системи, нові технології навчання.

Дидактика і конкретні методики різняться сферою дослідження за напрямками. Дидактика займається розробкою загальнотеоретичних основ процесу навчання, а конкретні методики – дослідженням організації навчання з окремих дисциплін, використовуючи при цьому теоретичні ідеї дидактики. Природно, що дидактика і методика тісно взаємопов'язані й взаємозалежні [1]. Дидактику ми розглядаємо як частину наукового знання, що має в своєму значенні як дослідницький, так і прикладний аспект.

На основі визначених у дидактичних дослідженнях теоретичних основ дидактика проектує процес навчання, розробляючи зміст освіти, форми організації його засвоєння і методи навчання, які в свою чергу формують закономірність засвоєння знань, умінь, навичок для підготовки учня до виконання певних професійних функцій.

Судово-експертна діяльність, здійснюється фахівцями, професійний рівень яких відповідає вимогам чинного законодавства [2]. Одним з важливих факторів, яким повинні володіти експерти – це вимога здобуття та накопичення спеціальних знань в певній галузі і наявність відповідних навичок використання цих знань при вирішенні завдань, які ставляться перед експертом.

Вирішення цих завдань на рівні, відповідному сучасним можливостям науки і техніки, має на увазі не тільки володіння відповідними професійними навичками, а й постійне їх вдосконалення. Рівень професійної підготовки може бути піддано періодичній перевірці, що завершується отриманням відповідного свідоцтва або сертифіката відповідності. Залежно від рівня підготовки експертів повинні використовуватися різні дидактичні підходи до процесу навчання [3].

До системи наукових знань входить категорія – спеціальні знання, які включають в себе наукові, технічні й інші. Зокрема, до інших відносять криміналістичні, професійні знання, отримані під час навчання, і навички, набуті в процесі роботи у певних галузях практичної діяльності, використовувани разом із науково-технічними засобами під час пошуку, виявлення, вилучення і дослідження слідів злочину для одержання доказової та орієнтуючої інформації, необхідної для встановлення істини у кримінальній справі.

Метою використання спеціальних знань є: отримання за їх допомогою доказів, іншої інформації, що має значення для правильного вирішення справи. Зокрема, у кримінальному судочинстві метою є: допомога в збиранні (виявленні, фіксації, вилученні, забезпеченні схоронності), дослідженні доказів (зокрема, слідів, речових доказів). На підставі результатів застосування спеціальних знань будуються версії, планується розслідування, перевіряються докази, обирається тактика окремих слідчих дій.

Наприклад, спеціальні знання в кримінальному процесі – це система відомостей, отриманих в результаті наукової і практичної діяльності в певних областях (медицина, бухгалтерія, товарознавство, авто-техніка, криміналістика та інші) і зафіксованих в науковій літературі, методичних посібниках, інструкціях і тому подібне.

З ускладненням структури експертного знання ускладнюється і завдання навчання експертів. Викладач повинен професійно набагато перевершувати тих, кого навчає. Однак знайти фахівців, що володіють, при таких високих вимогах, всім спектром необхідної компетенції з урахуванням штатного розкладу, щоб задовольнити потребу в них за різними експертними напрямками (спеціалізаціями) – не завжди є простим рішенням. Проблема експертної дидактики щодо різних експертних напрямків має деякі особливості, проте в цілому вона носить загальний характер.

Таким чином, мова сьогодні йде про підготовку і підтримку професійного рівня вже сотень фахівців. Крім того, треба враховувати, що завдання підготовки експерта не вирішується шляхом одноразового стажування – це багатоетапний процес. Експертна дидактика покликана забезпечити однаковість підготовки експертів різних видів і форм навчання, а також спеціалізації навчальних закладів, що здійснюють таку підготовку, досягнення необхідного рівня з урахуванням вимог, що пред'являються до судового експерта. При цьому велике значення має власний рівень їх викладацького складу, його здатність дати не тільки теоретичні знання в галузі судової експертизи, але, головним чином, практичні, професійні навички по виробництву того чи іншого виду експертиз [3].

Слід підкреслити, що на думку багатьох вчених і практиків, система підготовки і навчання судових експертів – одна з найважливіших складових техніко-криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності.

У зв'язку з цим важливо відмітити, що досконалий рівень матеріально-технічного забезпечення та наявність комплексу навчальних об'єктів, методичного та інформаційно-довідкового забезпечення – є потужною базою для підготовки молодих спеціалістів та підвищення професійного рівня експертів. Оскільки від ступеня компетентності суб'єктів застосування спеціальних знань багато в чому залежить ефективність роботи в цілому. А також, впровадження обміну-стажування експертів різних напрямів досліджень як на регіональному так і на міжнародному рівні для вдосконалення професійних навичок, відкриє новий рівень підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Березюк О. С., Власенко О. М. Дидактика: теорія і практика : навч.-метод. посіб. для студентів гуманітарних факультетів. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/25153/1.pdf> (дата звернення: 26.02.2019).
2. Про судову експертизу : закон України від 25.02.1994 № 4038–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 21.02.2019).
3. Зинин А. М. Значение экспертной дидактики для процесса обучения судебник экспертов, профессор кафедры судебных экспертиз МГЮА имени О. Е. Кутафина, научная специальность 12.00.12 – криминалистика; судебно-экспертная деятельность; оперативно-розыскная деятельность. *Вестник Московского университета МВД России* № 5 / 2016. URL: ¶
4. <https://studfiles.net/preview/6855369/page:5/> (дата звернення: 27.02.2019).

УДК 343.98

*Гаспарян С. Г., ст. наук. співробітник Харківського НДІСЕ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1050-8292>,
e-mail: femida2015@ukr.net*

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС ЙОГО ПІДГОТОВКИ

Діяльність судового експерта досить часто пов'язана з процесом міркування індивіда про те, що відбувається в його свідомості. Саме тому, розглядаючи процесуальний компонент рефлексивної культури, який забезпечує ефективну професійну діяльність судового експерта, необхідно зупинитися на характеристиці вмінь, які входять до складу цієї культури.

Деякі дослідники визначають уміння, як готовність особистості до певних дій або операцій відповідно до поставленої мети, на основі набутих знань і навичок (О. Абдулліна, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, Л. Спірін). На основі положень психологічної концепції діяльності, інші науковці (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн) визначають уміння як систему внутрішніх і зовнішніх дій. Саме діяльність у вигляді чітко визначеної системи операцій, а не вміння та навички, має складати мету і предмет формування судового експерта, як професіонала [1, с. 24].

Слід зауважити, що фізіологічною основою розвитку умінь і навичок є утворення тимчасових нервових зв'язків, які, закріплюючись, стають стереотипами. Засвоєння умінь і навичок здійснюється шляхом багаторазового виконання окремих вправ. Якщо таке уміння не використовується тривалий час і не вдосконалюється (тобто залишається без розвитку), воно, в кращому випадку, консервується, але, найчастіше, перестає існувати [2, с. 73–74].

У науковій літературі відображені такі підходи до класифікації вмінь:

— за спрямованістю (навчальні, трудові та ін.);